

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้เด็กและเยาวชนไทยมีค่านิยมที่แตกต่างไปจากเดิม โดยเน้นทางวัตถุมากกว่าการพัฒนาจิตใจ ก่อให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว การแสดงออกที่ผิดศีลธรรม การเห็นผิดเป็นชอบ อันเป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมถอยทางศีลธรรม เป็นปัญหาของสังคมหลายฝ่ายต่างเร่งแก้ไขเพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข เป็นสังคมที่มีคุณภาพ มุ่งพัฒนาคนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม และมีระบบคุ้มครองทางสังคมที่ดี

กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักและเห็นความสำคัญในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของคนไทย จึงกำหนดมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียนไว้เป็นมาตรฐานที่ ๑ ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ พร้อมทั้งมีการประเมินคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอก รอบที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๙ – ๒๕๕๓) ที่ผ่านมาโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. ได้กำหนดมาตรฐานข้อคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ไว้

คุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลักความประพฤติ หรือแนวทางในการปฏิบัติตนที่ควรแก่การยึดถือปฏิบัติ เพื่อสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขโดยมีคุณธรรมและศีลธรรมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ จึงเปรียบเสมือนการพัฒนาคุณภาพจิตใจที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติของตนเอง เป็นสถานะที่เราห้ามจิตใจของเราไม่ให้ทำในสิ่งผิด หรือบอกไม่ให้คนอื่นทำ ทั้งคุณธรรมและจริยธรรมจึงเป็นตัวกำหนดความประพฤติของเรา ให้ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกที่ควรในสังคม การที่เด็กและเยาวชนจะมีคุณธรรมจริยธรรมได้นั้นเริ่มต้นจากการศึกษาเป็นสำคัญพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ ในมาตรา ๖ บัญญัติไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข^๑

โรงเรียนเป็นส่วนสำคัญที่จะต้องนำเด็กและเยาวชน ต่อสู้กับปัญหาต่างๆ เพื่อให้ให้นักเรียนมีคุณภาพ มีคุณธรรมและจริยธรรม อันเป็นเป้าหมายที่สำคัญที่สุดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวนี้ สามารถที่จะดำเนินการได้หลายแนวทาง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา คือการบริหารโรงเรียนจะไม่มีสูตรสำคัญที่ผู้บริหารคนใดจะนำไปใช้ และก่อให้เกิดผลสำเร็จในลักษณะเดียวกันนั้นค่อนข้างจะมีน้อย เพราะการบริหารงานสู่ความสำเร็จจะต้องเป็นไป

^๑ปฏิรูปการศึกษา, สำนักงาน, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: ครุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๓), หน้า ๙-๑๐.

ในลักษณะบูรณาการ ทั้งแนวคิด ทฤษฎี หลักการบริหาร ประสบการณ์ และคุณลักษณะของผู้บริหาร โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำของครูและบุคลากรในโรงเรียน ด้วยคุณลักษณะที่ว่า

๑. สำรวจดูคุณลักษณะของตนเอง
๒. วิเคราะห์สภาพของโรงเรียน ทั้งสภาพภายในและสภาพแวดล้อม
๓. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีการบริหาร ตัวแบบผู้บริหารที่ประสบผลสำเร็จและประสบการณ์ของตนเองที่คิดว่าน่าจะเป็นแนวทางการบริหารให้กับตนเองได้

๔. นำข้อมูลคุณลักษณะของตัวผู้บริหาร เงื่อนไขหรือข้อจำกัดทั้งที่เป็นอุปสรรคและแนวคิดทฤษฎีการบริหาร ตัวแบบผู้บริหารที่ประสบผลสำเร็จและประสบการณ์ของตนเอง มาหลอมรวมหรือสร้างเป็นแนวทางการบริหารโรงเรียนของตนเอง ผู้บริหารจำเป็นต้องปรับปรุงคุณลักษณะของตัวเองไม่ว่าจะเป็นคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ด้านภาวะผู้นำ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความสามารถในการบริหาร ด้านวิชาการและด้านอื่นๆ เพื่อบูรณาการกับเงื่อนไข สภาพงาน แนวคิดทฤษฎี หลักการบริหารนำสู่การปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วมให้ประสบความสำเร็จได้^๒

จากที่กล่าวมานี้ล้วนเน้นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ของผู้บริหาร ครูและนักเรียนไปในแนวเดียวกันทั้งสิ้น คือผู้บริหารต้องมีคุณธรรม จริยธรรมประพจน์ตามด้วยความเลื่อมใสศรัทธาอย่างจริงใจ ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ก็จะถูกถ่ายทอดไปยังนักเรียนโดยการเลียนแบบอย่างอัตโนมัติ ซึ่งจะเห็นได้จากทฤษฎีว่าด้วยจริยธรรมของฟรอยด์ (Freud) กล่าวถึงอิทธิพลของครูในการเป็นตัวแบบ ซึ่งทำให้ครูถูกคาดหวังจากสังคมให้ประพฤติดี โดยฟรอยด์เชื่อว่าจริยธรรมเป็นส่วนเดียวกับมโนธรรม ซึ่งได้รับจากพ่อแม่หรือผู้ใกล้ชิดด้วยกระบวนการถือตนตามอย่างบุคคลที่เขายึดเป็นแบบอย่าง จากทฤษฎีดังกล่าวย่อมทำให้ครูถูกคาดหวังให้เป็นตัวอย่างที่ดีของเด็กเช่นเดียวกับว่าครู เป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาให้เด็กเกิดความเจริญงอกงามในทุกด้าน โดยพัฒนาทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์และสังคม รวมไปถึงการอบรมสั่งสอนให้เด็กเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัยอันดีงาม ครูคือ “พ่อพิมพ์” และ “แม่พิมพ์” ครูมีลักษณะอย่างไรเด็กก็จะมีลักษณะเป็นอย่างนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ถ้าผู้บริหารมีคุณธรรมจริยธรรมสูงจะส่งผลให้ครูและเด็กมีคุณธรรม จริยธรรมสูงด้วย^๓

โรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคมน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒ กรุงเทพมหานคร เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้กับนักเรียน ๘ ด้าน คือ ความขยัน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความสุภาพ ความสะอาด ความสามัคคี และความมีน้ำใจ ซึ่งเป็นเรื่องเร่งด่วนสำหรับการพัฒนาของโรงเรียนจากบทบาทหน้าที่ความสำคัญของสถานศึกษา ดังกล่าวนี้นี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคมน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒ กรุงเทพมหานคร เพื่อนำไปพัฒนาการจัดการศึกษาให้สอดคล้องบรรลุตามเป้าหมายของมาตรฐานการศึกษาของชาติ

^๒ คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน, **หลักเกณฑ์การประเมินคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๐), หน้า ๒๕.

^๓ ขุนทอง ภูผาเวื่อน, **ครูไทยในอนาคต เอกสารทางวิชาการในโอกาสครบรอบ ๗๐ ปีวิทยาลัยครูราชสีมา**, (นครราชสีมา:วิทยาลัยครูราชสีมา, ๒๕๒๗), หน้า ๒๐.

และเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนพัฒนาคุณลักษณะทางด้านการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐานของนักเรียนโรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒ กรุงเทพมหานคร

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐานของนักเรียนโรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒ กรุงเทพมหานคร

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ คุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐานของนักเรียน โรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒ กรุงเทพมหานคร เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ แนวทางส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐานของนักเรียน โรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒ กรุงเทพมหานคร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐานของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๑-๖ โรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒ กรุงเทพมหานคร จำนวน ๘ ด้าน ๑) ความซื่อสัตย์ ๒) ความซื่อสัตย์ ๓) ความซื่อสัตย์ ๔) ความซื่อสัตย์ ๕) ความซื่อสัตย์ ๖) ความซื่อสัตย์ ๗) ความซื่อสัตย์ และ ๘) ความซื่อสัตย์

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ โรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต๒ กรุงเทพมหานคร

ตัวแปรตาม คือ การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ โรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒ กรุงเทพมหานครจำนวน ๘ ด้าน ๑) ความซื่อสัตย์ ๒) ความซื่อสัตย์ ๓) ความซื่อสัตย์ ๔) ความซื่อสัตย์ ๕) ความซื่อสัตย์ ๖) ความซื่อสัตย์ ๗) ความซื่อสัตย์ และ ๘) ความซื่อสัตย์

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่จะศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ โรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒ กรุงเทพมหานคร รวมทั้งสิ้น ๓๙๓ คน^๕ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ๒๘๕ คน โดยเปิดตารางของ R.V.Krejcie D.W. Mogan^๕

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

สถานที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ โรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒ กรุงเทพมหานคร เพื่อลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการและรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ต่อไป

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๕๙ ถึงเดือนมีนาคม ๒๕๖๐ รวมเวลา ๗ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๖

๑.๕.๒ คุณธรรมและจริยธรรม หมายถึง แนวทางประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุสภาพชีวิตที่มีคุณค่า คุณธรรมที่แสดงออกทางกายในลักษณะที่ดั่งามอันเป็นที่พึงประสงค์ของสังคม และมีพฤติกรรมพฤติกรรมที่เข้ากับกฎเกณฑ์มาตรฐานที่ปฏิบัติ

๑.๕.๓ การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐาน หมายถึง ผู้บริหารและครูในโรงเรียนส่งเสริมการเรียนรู้ปลูกฝังการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักเรียนอันเป็นประโยชน์เกื้อกูลในการไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันประกอบด้วย^๖

๑. ขยัน หมายถึง ผู้ที่มีความตั้งใจเพียรพยายาม ทำหน้าที่การงานอย่างจริงจังและต่อเนื่องสม่ำเสมอในเรื่องที่ถูกต้อง อดทน สู้งานไม่ถอยถอย กล้าเผชิญกับอุปสรรคที่ทำความขยัน ต้องปฏิบัติควบคู่กับการใช้สติ ปัญญา แก้ปัญหาจนเกิดผลสำเร็จ

๒. ประหยัด หมายถึง หมายถึง ผู้ที่ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย รู้จักฐานะทางการเงินของตนเอง คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ รู้จักเก็บออมถนอมใช้ทรัพย์สิน สิ่งของแต่พอควร พอประมาณ ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย

๓. ความซื่อสัตย์ หมายถึง ผู้ที่ประพฤติตรงต่อเวลา ต่อหน้าที่ ต่อวิชาชีพ มีความจริงใจ ปลอดจากความรู้สึกลำเอียง หรืออคติ ๔ ไม่ใช้เล่ห์กลคดโกงทั้งทางตรงและทางอ้อม รู้หน้าที่ตนเองปฏิบัติอย่างเต็มที่และถูกต้อง

^๕งานทะเบียนและวัดผล, คู่มือนักเรียน, (โรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม, ๒๕๖๐). [ออนไลน์],แหล่งที่มา: [๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๐].

^๕ธานินทร์ ศิลป์จารุ,รศ.,การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, พิมพ์ครั้งที่ ๙ (กรุงเทพมหานคร: ปิสนิเนสอาร์แอนด์ดี ๒๕๕๑), หน้า ๔๙.

^๖กระทรวงศึกษาธิการ, คุณธรรมพื้นฐาน ๘ ประการ, (นโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา, ๒๕๕๐).

๔. ความมีวินัย หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติตนในขอบเขต กฎ ระเบียบ ของสถาบัน องค์การ ประเทศ โดยที่ยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและตั้งใจยึดมั่นในระเบียบแบบแผน ข้อบังคับและข้อปฏิบัติซึ่งมีทั้งวินัยในตนเองและวินัยต่อสังคม

๕. ความสุภาพ หมายถึง ผู้ที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะ เรียบร้อย อ่อนโยน ไม่ก้าวร้าว รุนแรง หรือวางอำนาจ ช่มชู้ผู้อื่นทั้งโดยวาจาและท่าทาง เป็นผู้มีมารยาทดีงาม วางตนเหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย (ย ว ท) ยิ้ม ไหว้ ทักทาย

๖. ความสะอาด หมายถึง ผู้ที่รักษาร่างกาย ที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้องตามสุขลักษณะ รวมทั้งฝึกฝนจิตใจไม่ให้ขุ่นมัว มีจิตที่แจ่มใสอยู่เสมอ ปราศจากความมัวหมอง ทั้งใจกาย และสภาพแวดล้อม มีความผ่องใสเป็นที่เจริญหู เจริญตาทำให้เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็น

๗. ความสามัคคี หมายถึง ผู้ที่เปิดใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับผิดชอบต่อตนเอง ทั้งในฐานะผู้นำ และผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลัง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความพร้อมเพรียงกัน มีความกลมเกลียวกัน มีเหตุผล ยอมรับความแตกต่าง ความคิด ความเชื่อ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

๘. ความมีน้ำใจ หมายถึง ผู้ที่รู้จักให้ รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตนเพื่อทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น เห็นคุณค่าของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มีความเอื้อเฟื้อเอื้ออาทร ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน อาสาช่วยเหลือสังคมทั้งกำลังกาย กำลังทรัพย์ และสติปัญญา รวมทั้งร่วมสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน

๙. โรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม หมายถึง โรงเรียนที่เปิดทำการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒ กรุงเทพมหานคร

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๖.๑ ได้ผลการวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐานของนักเรียน โรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒ กรุงเทพมหานคร

๑.๖.๒ ได้แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐานของนักเรียน โรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒ กรุงเทพมหานคร

๑.๖.๓ สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐานของนักเรียนโรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒ กรุงเทพมหานคร